

ИНДИКАТОРИ ЗА БЕДНОСТ И СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ ПРЕЗ 2015 Г. В ОБЛАСТ ШУМЕН

Индикаторите за бедност и социално включване са част от общите показатели на Европейската общност за проследяване на напредъка на страните в борбата с бедността и социалната изолация. Основен източник на статистически данни за пресмятане на общите индикатори е ежегодно провежданото наблюдение „Статистика на доходите и условията на живот (EU-SILC)“.

В изследването, проведено през 2015 г., са анкетирани 176 домакинства от област Шумен, от 23 населени места – 6 града и 17 села.

Оценка на бедността

През 2015 г., линията на бедност в област Шумен е 283.0 лв. средномесечно на лице от домакинство, при 325.8 лв. за страната. При този размер на линията, под прага на бедност са били 54.3 хил. лица, или 30.6% от населението на областта (22.0% за страната). Област Шумен е с най-висок относителен дял на бедните сред 28-те области в страната, следвана от областите Варна (27.8%) и Пазарджик (27.5%).

Относителният дял на бедните мъже в областта е 30.4%, а на бедните жени – 30.7%. В шест области относителният дял на бедните мъже е по-голям от този при жените. От тях с най-голяма разлика (4.0 процентни пункта) е област Монтана.

1. Основни индикатори за бедност в област Шумен

Година на провеждане на изследването	2011	2012	2013	2014	2015
Линия на бедност - средномесечен размер – лв.	240.3	261.8	223.6	300.8	283.0
Относителен дял на бедните – % от населението	21.0	23.5	18.0	21.6	30.6
Относителен дял на бедните преди получаване на социалните трансфери, с включени пенсии – % от населението	25.3	35.0	32.2	32.8	38.0

В сравнение с 2014 г. размерът на линията на бедност намалява с 5.9%, докато относителният дял на бедното население се увеличава с 9.0 процентни пункта.

Системата за социална защита има съществено значение за редуциране на бедността. Данните от изследването през 2015 г. показват, че ако в доходите на домакинствата се включат доходите от пенсии, но се изключат останалите социални трансфери (обезщетения за безработица, временна неработоспособност, бременност и майчинство, социални помощи, вкл. за отопление, на инвалиди и др.), равнището на бедност в област Шумен се повишава от 30.6 до 38.0%, или със 7.4 процентни пункта.

Основният фактор, увеличаващ риска за попадане в групата на бедните за преобладаващата част от населението, е икономическата активност на лицата и участието им на пазара на труда. За целия период на наблюдение относителният дял на бедните е най-висок сред безработните лица.

СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ – ШУМЕН

Образователното равнище, което до голяма степен определя достъпа до по-добро кариерно развитие и по-добре платена работа, оказва съществено влияние върху риска от бедност при заетите лица. Най-висок е относителният дял на работещите бедни с начално и без образование. С нарастване на образователното равнище относителният дял на бедните сред работещите намалява.

Оценките на бедността в зависимост от типа на домакинството показват, че бедността е концентрирана сред възрастните едночленни домакинства, самотните родители с деца, както и домакинства с три и повече деца.

През 2015 г. най-висок размер на линията на бедност се наблюдава в област София – столица (503.8 лв.), а най-нисък – в област Кърджали (189.2 лв.).

При изчисляване на линията на бедност за всяка област е приложен същият метод, както при линията на бедност на национално ниво – 60% от средния общ разполагаем нетен доход на домакинствата в рамките на областта.

Материални лишения на домакинствата

В общите показатели на оценка на бедността са включени и субективни индикатори, свързани с материални лишения. Те показват субективната оценка и личните нагласи на лицата и домакинствата относно възможностите за задоволяване на отделни нужди и потребности. За оценка на материалните лишения се използват девет въпроса, свързани с потреблението на конкретни стоки и услуги, някои от които са:

- имало ли е домакинството затруднения при плащането навреме на разходи за жилището (заем за покупка на жилището, наем, текущи разходи за ток, вода и др.);
- може ли домакинството да си позволи, ако желае, едноседмична почивка извън дома;
- може ли домакинството да си позволи, ако желае, консумация на месо, пилешко или риба (или вегетарианския им еквивалент) всеки втори ден;
- притежава ли домакинството телефон, вкл. мобилен, цветен телевизор, автоматична перална машина, автомобил;
- ограничава ли се домакинството при отоплението на жилището поради недостиг на средства.

В област Шумен през 2015 г. 40.5% от населението живее в тежки материални лишения (ограничения в 4 от изследваните 9 показателя), при 34.2% средно за страната. В деветнадесет области стойността на този показател е по-ниска от тази за област Шумен.

Домакинства на безработни или с нисък интензитет на икономическа активност

За безработни домакинства в изследването се считат домакинствата, чиито членове не са били заети през последните четири седмици, т.е. всички членове на домакинството на 16 и повече навършени години са били или безработни, или неактивни. Ниската икономическа активност за домакинството се отнася до съотношението между броя месеци, в които всеки

СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ – ШУМЕН

член от домакинството във възрастовата група 18 - 59 години е бил работещ през предходната година (реално отработени месеци), към общия брой месеци, които теоретично би могъл да отработи същият член на домакинството при пълна заетост. За лицата, които декларират, че работят на непълно работно време, броят на месеците се преизчислява на пълно работно време въз основа на отработените часове. Лица, живеещи в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност, се дефинират като лица от възрастовата група 0 - 59 години, живеещи в домакинство, където възрастните (18 – 59 годишните с изключение на студентите от възрастовата група 18 - 24 години) работят под 20.0% от техния потенциал през наблюдавания период.

Следвайки дефиницията, през 2015 г. 21.8 хил. лица в област Шумен живеят в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност, или 20.2% от населението, (10.9% за страната). Спрямо 2014 г. относителният им дял в областта се увеличава с 11.5 процентни пункта, докато за страната намалява с 0.3 процентни пункта. Относителният дял на тези лица е най-висок в област Търговище (26.8%), а най-нисък в област София (столица) (3.9%).

Комбиниран индикатор

Във връзка с поставените цели по ключови области в стратегията „Европа 2020“ от изследването на доходите и условията на живот (EU-SILC) се изчислява комбиниран показател за регулярен мониторинг на напредъка на страните при изпълнение на националните подцели. Показателят включва лица, живеещи в риск от бедност, с материални лишения и в домакинства на безработни или с нисък интензитет на икономическа активност.

Комбинирането на трите показателя показва, че през 2015 г. 48.2% от населението в област Шумен (41.3% за страната) са били в риск от бедност или социално изключване.

Методологични бележки

Наблюдението за доходите и условията на живот (EU-SILC), като част от Европейската статистическа система (ESS), се осъществява по единна методология, определена с Регламент № 1177/2003 на Европейския парламент и на Съвета, и осигурява информация за моментното състояние (cross-sectional data) и от повторени във времето (longitudinal data) изменения в доходите, равнище и структура на бедността и социалната изолация.

Целевата съвкупност в изследването (EU-SILC) са всички обикновени домакинства и техните членове, живеещи на територията на страната в момента на наблюдение. Лицата, живеещи в колективни домакинства и в институции, са изключени като цяло от целевата съвкупност.

Изследването се провежда върху 4-годишен ротационен панел от обикновени домакинства. Размерът на извадката за всяка година в панела е около 7 300 адреса/обикновени домакинства, разпределени във всички области на страната. Освен домакинството, попаднало в извадката, обект на наблюдение са и всички негови членове на 16 и повече навършени години. Извадката се състои от четири ротационни групи, като всяка

СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ – ШУМЕН

година една от ротационните групи отпада от наблюдението и се заменя с нова. Този ротационен модел на извадка осигурява два типа данни:

- Моментни (данни от текущата година на наблюдение)
- Лонгитудинални (данни за домакинствата, участвали в поне две последователни години).

Наблюдението се провежда с два типа анкетни карти:

- Въпросник за домакинството
- Индивидуална анкетна карта за всяко лице от домакинството на 16 и повече навършени години.

Основни понятия

Линия на бедност

За изследване на равнището на бедност в методологията на Евростат се използва общ разполагаем нетен доход. Линията на бедност представлява 60% от средния общ разполагаем нетен доход на еквивалентна единица.

Еквивалентни скали

За пресмятане на индикаторите за бедност и социално включване се използва общ разполагаем нетен доход на еквивалентна единица. Поради различния състав и брой лица в домакинствата се прилагат еквивалентни скали. Използва се модифицираната ОЕСД скала, според която първият възрастен на 14 и повече навършени години получава тегло единица, вторият възрастен на 14 и повече навършени години - тегло 0.5, и всяко дете под 14 години - тегло 0.3. Теглата се присъждат на всеки член на домакинството и се сумират, за да се получи еквивалентен размер на домакинството. Общият разполагаем нетен доход за всяко домакинство се разделя на неговия еквивалентен размер и се формира общ разполагаем нетен доход на еквивалентна единица.

Образователна степен

За определяне на образователното равнище на родителите е използвана Международната стандартна класификация на образованието (МСКО '97):

- МСКО 0 - Предучилищно образование
- МСКО 1 - Начално образование
- МСКО 2 - Основно образование
- МСКО 3 - Средно (прогимназиално) образование
- МСКО 4 - Професионално обучение след средно образование
- МСКО 5 - Висше образование (бакалавър/магистър)
- МСКО 6 - Висше образование (доктор).

Претегляне на данните

Базата данни за всяка страна съдържа различен тип тегла:

Домакинско тегло (целева променлива DB090) за получаване на действителния брой обикновени домакинства в страната.

СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ – ШУМЕН

Персонално тегло (целева променлива RB050) за получаване на действителния брой лица на територията на страната.

Персонално тегло за всеки член на домакинството на 16 и повече години (целева променлива RB040) за получаване на броя на лицата на 16 и повече години на територията на страната.

При изчисляване на индикаторите за бедност се използва персоналното тегло (RB050), тъй като статусът на бедност се изчислява на индивидуално ниво и целевата група се отнася към цялото население, живеещо в обикновени домакинства. За някои от индикаторите, фокусирани върху лицата на 16 и повече години (например „относителен дял на работещите бедни“), се използва персонално тегло (RB040) за лицата на 16 и повече години.

При изчисляване на индикаторите теглата се коригират с претеглящ фактор за отразяване на липсващите случаи в изследването (RB050a).

Повече информация за индикаторите за бедност и социално включване може да бъде намерена на интернет страницата на НСИ (www.nsi.bg) в рубриката „Социално включване и условия на живот“.